

Клара Санчес „Това, което името ти крие“

Приготвих куфара си, а дъщеря ми ме наблюдаваше с пронизателните си черни очи, леко уплашени. Бяха същите като на майка ѝ, а тънките ѝ устни – като моите, но докато растеше и тялото ѝ се издължаваше, тя все повече заприличваше на майка си. Като я сравнявах със снимките на Ракел, когато беше на петдесет, майка и дъщеря си приличаха, сякаш бяха две капки вода. За дъщеря си бях влуден старец, безвъзвратно обзет от миналото. То вече никого не интересуваше, но аз не можех да забравя нито един ден от него, нито една подробност, нито едно лице или име, даже и да беше дълго и трудно немско име, затова пък често ми костваше големи усилия да си спомня заглавието на някой филм.

Стараех се да показвам нехайство, ала добре знаех, че ѝ причинявах болка, защото, освен че бях стар и луд, имах запушена артерия. Кардиологът не искаше да ме плаши и ми каза, че кръвта ще си намери алтернативен път, избягвайки запушената артерия, но аз не си правех илюзии, че ще се върна отново тук. Целунах дъщеря си като за последно, надявайки се тя да не си даде сметка за това. Все някога трябваше да настъпи последната ни раздяла, а аз предпочитах да ме запомни жив, как стягам куфара си.

Всъщност истината е, че никога не би ми хрумвало да върша подобна лудост, ако не бях получил писмото на приятеля ми Салвадор Кастро – Салва, когото не бях виждал, откакто ни пенсионираха от Центъра за залавяне на нацистки офицери, пръснати по света. Предстоеше закриване и на самия Център поради това, че обектите на дейността му вече достигаха дълбока старост и измираха, а по този начин чудовищата пак се отърваваха. В повечето случаи именно страхът ги държеше нащрек и им помагаше да се скрият. Те се бояха от нас, защото ги мразехме. Достатъчно беше да помиришат нашата омраза, за да побягнат.

Когато докоснах плика на писмото в дома си в Буенос Айрес и видях името на Салва, първо изпитах парализиращ страх, а после ме обзе безкрайно вълнение. Салвадор беше един от моите, единственият останал жив на земята, дете знаеше кой съм аз всъщност, откъде идвах и на какво бях способен, за да оживея, както и за да умра. Запознахме се много млади в тесния коридор между живота и смъртта, който вярващите наричат ад, също така го наричат и невярващите, а и самият аз. Името му беше „Маутхаузен“ и не можех да си представя, че адът би могъл да бъде по-зловещ. И докато главата ми отново се бореше как да излезе от ада, самолетът пресичаше небето, стюардесите, минавайки покрай мен, оставяха приятен аромат на парфюм, а аз се изпъвах приятно в креслото на повече от двадесет хиляди стъпки височина, понесен от вятъра.

Салва ми пишеше, че от няколко години живее в пансион за възрастни хора в Аликанте. Пансионът бил удобен и слънчев, сред градина от портокалови дървета и на няколко километра от брега на морето. В началото влизал и излизал когато си поискал, условията били като в хотел – индивидуална стая с баня и меню по желание. После здравето му се влошило, не обясняваше подробности, и се налагало да му помагат, за да отива до селището. Но въпреки препятствията не престанал да работи по свой си начин и без чужда помощ. „Има неща, които човек не може да изостави просто ей така, нали, Хулиан? И това е единственото, което мога да правя, ако не мисля за предстоящото. Помниш ли? Когато влязох там, бях едно от многото момчета.“

Безкрайно добре го разбирах и не исках да го загубя, така както човек не иска да загуби крак или ръка. „ТАМ“. Прекрасно знаехме какво означава това – лагерът за изстребление, в който двамата работехме на каменната кариера. Салва знаеше какво аз бях видял и изстрадал и аз знаех какво бе видял той. Чувствахме се прокълнати. Шест месеца след освобождаването ни, все още с вид, който предизвикваше отвращение и който се стараехме да скрием с костюм и шапка, Салва вече бе научил, че съществуват

няколко организации за откриване и залавяне на нацисти. И ние щяхме да се посветим именно на това. Когато ни освободиха, се включихме в Центъра „Памет и действие“. Дватама със Салва бяхме едни от хилядите испански републиканци, попаднали в лагерите, и не искахме да се отнасят към нас със съжаление. Не се чувствахме герои, по-скоро изпитвахме усещането, че сме чумави. Бяхме жертви, а никой не обича жертвите и победените. Някои от нас нямаха друг изход, освен да си мълчат и да изстрадват страха, позора и вината на останалите живи, но ние се превърнахме в ловци – той повече от мен. Аз се оставях да ме води неговата ярост и чувството му за мъст.

Идеята беше негова. Когато излязохме оттам, аз исках само да бъда един нормален човек, да се включа в живота на нормалното човечество. Но той ми каза, че това е невъзможно и че трябва да продължим да спасяваме живота си. И се оказа прав. Повече не можех да затворя вратата на банята, докато се къпя, нито да понасям мириса на урина, даже и на собствената си. В лагера Салва беше на двадесет и три години, аз – на осемнадесет, и физически бях по-силен от него. Когато ни освободиха, той тежеше тридесет и осем килограма. Беше слаб, блед и меланхоличен, но много умен. Понякога се налагаше да му давам малко от онова, което там се наричаше храна – обелки от картофи, накиснати в гореща вода, парче корав хляб. Правех го не от съчувствие, а защото Салва ми беше нужен, за да продължа напред. Спомням си, един път му казах, че не разбирам защо се борим за живота си, след като знаехме, че ще умрем, а той ми отвърна, че всички ще умрем, дори и тези, които сега са в домовете си, седнали в кресло с чаша в ръка и пура. Чашата и пурата представляваха за Салва добрия живот, към който трябва да се стреми всеки човек. Щастие то пък се състоеше в това да срещнеш момиче, което да те накара да летиш. Той вярваше, че всяко човешко същество има право да полети поне един път в живота си.

Вместо да затвори очи и да не иска нищо да вижда и знае, и така да облекчи ужаса, Салва предпочиташе да държи очите си отворени и да събира всякаква възможна информация – имена, лица на пазачите, военни чиновници, посещения на офицери от вън, организация. Казваше ми да запомням всичко, което мога, защото в бъдеще ще ни потрябва. Истината е, че в старанието си да запомним всичко забравяхме малко за страха. Веднага разбрах, че Салвадор нямаше да завърши живота си в тази кариера, нито пък аз, стига да се държах за него.

Когато вратите се разтвориха и излязохме, аз затичах зашеметен и облян в сълзи, а Салва излезе готов за своята мисия. Успя да открие и изправи пред трибуналите деветдесет и двама нацисти с високи чиновници. Други се наложи да отвлечем, осъдим и убием... Аз не бях толкова ловък като Салва, стана точно обратното. Не съумях да доведа докрай нито един случай, все други ги залавяха или пък те успяваха да избягат. Сякаш съдбата ми се подиграваше. Аз ги издирвах, преследвах ги, заплашвах ги и когато бях близо до тях, те изчезваха. Имаха шесто чувство за спасението си.

В писмото си Салва ми изпращаше страница от вестник, издание на норвежката колония в Коста Бланка, там бе публикувана снимка на семейство Кристенсен. Фредрик би трябвало да е някъде към осемдесет, осемдесет и пет годишен, а Карин – няколко години по-млада. Лесно ги разпознах, защото не бяха счели за необходимо да променят имената си. Според Салва статията не ги издаваше, текстът просто съобщаваше за празника по случай годишнината, който представителният старец бе устроил в дома си в присъствието на много съотечественици. Разпознах погледа му на орел, който планира над жертвата. Такъв поглед се запечатва завинаги в паметта. Фотографията не беше особено добра. Сниман бе заедно с жена си на празника и я публикувах като подарък. Къде ли се е намирал тогава Салва, за да я види? Фредрик не би изпитал никаква милост, оцапан е с кръв до шията. Може би защото всъщност не беше германец, въпреки че имаше арийски корени, той е трябвало да докаже вяроност,

трябвало е да спечели уважението на началниците. Служил е в няколко полка на Вафен-СС и беше отговорен за изстреблението на стотици норвежки евреи. Представям си колко жесток е бил, за да бъде единственият чужденец, заслужил Златния кръст.

На снимката съпрузите седяха един до друг на диван. Големите му кокалести ръце почиваха върху колената. Даже и седнал изглеждаше огромен. Едва ли можеше да остане незабелязан. Тя беше по-трудно разпознаваема. Старостта я бе силно променила. Не беше необходимо да ровя дълго в паметта си, една от многото руси девойки, изпълващи архивите ми, с кръгло, наивно лице и с високо вдигната ръка.

„Не виждам, пулсът ми играе, ще ми бъдеш от голяма помощ, така че, ако не си зает с нещо по-добро, чакам те. Кой знае, може би ти наистина ще намериш вечната младост“ – пишеше ми Салва в писмото. Сигурно имаше предвид слънцето, чашата и пурата. Не мислех да го подведа. В края на краищата аз имах късмета да се ожения за Радел и да създам семейство, докато той остана отдаден на каузата духом и тялом. Радел притежаваше дарбата да превръща лошото в хубаво и смъртта ѝ аз възприех като още едно наказание за мен, с нея изчезнаха от света и добрите ѝ мисли, а моите останаха. Но с течение на времето разбрах, че Радел не бе ме напуснала изцяло и че мислите за нея ми носеха покой и изпълваха съзнанието ми със слънчеви лъчи.

Дъщеря ми искаше да ме придружи в пътуването, боеше се, че сърцето ми няма да издържи. Бедната, тя мислеше, че на моята възраст всичко е много по-тежко, и всъщност беше истина. Но истина бе също така и това, че аз предпочитах да умра зает с моята дейност, вместо да се тревожа дали захарта ми е повишена. Освен това нещата можеха поне веднъж да се променят и сърцето на Фредрик Кристенсен да спре преди моето. Независимо че вече беше много стар, той винаги щеше да се надява да поживее още малко и нашето появяване в живота му щеше силно да го притесни. Бе успял да се крие в продължение на дълго време, но ние отново щяхме да го изпълним със страх. Исках със Салва да стигнем до дивана на снимката и да видим как Фредрик ще се насере от страх.

САНДРА

Сестра ми разреши да остана в къщата ѝ на плажа, за да размисля спокойно кое ще бъде по-добре за мен – да се омъжа за бащата на детето си, или не. Бях в петия месец и създаването на семейство ми изглеждаше все по-неясно, въпреки че съвсем безотговорно напуснах работата си точно когато работа се намираще много трудно. Освен това трябваше сама да се грижа за детето. Сега то беше в корема ми, но после... По дяволите! Нима щях да се омъжа по принуда? Обичах Санти, ала не така силно, както знаех, че мога да обичам. Всъщност Санти беше само на една ръка разстояние от голямата любов. Може би голямата любов съществуваше единствено в съзнанието ми като небето, ада, рая, Обетованата земя, Атлантида и всички онези неща, за които предварително знаем, че никога не ще видим.

Нямах желание да взимам окончателно решение. Чувствах се много добре с лекомислието си и не възнамерявах да се измъчвам с различни възможности, недостижими за момента като облаците. Все още в хладилника имаше храна, а синът ми не бе излязъл на белия свят и не ми искаше нищо. Бях в доста добро положение, което, за съжаление, скоро щеше да приключи, защото сестра ми бе намерила наемател за месец ноември.

Беше края на септември и още се къпехме в морето и се печехме на слънце. В средата на месеца къщите наоколо се затвориха до следващото лято и щяха да бъдат обитавани единствено в определени съботи и недели или в дългите празнични дни. През цялата година се ползваха само няколко къщи като нашата, разпръснати далеч една от друга, и вечер, запалвайки светлините си, те изглеждаха ужасяващо самотни. Това усещане ми

харесваше, въпреки че понякога ми се искаше да има някой, с когото да си поговоря или да го чувам как трополи наоколо. В такива мигове си спомнях за Санти. Бяха моменти на слабост, моменти, които помагат на брачните двойки да издържат заедно много години, като родителите ми например. Но само като си помислех за тях, придобивах сили да понеса часовете на самота. Знаех, че ако не приема сега самотата, нямаше да свикна с нея до края на живота си.

До плажа отивах с мотоциклета. Имах един стар веспино, за който сестра ми, зет ми и племенниците постоянно ми повтаряха да го заключавам с веригата за паркиране. Щом закусах и полеех градината (задължение, наложено ми от сестра ми), грабвах една пластмасова торба на „Келвин Клайн“, пхвах в нея старо списание, което намерих в плетената стойка за пресата, бутилка с вода, козирката и хавлиената кърпа и отивах да се изтегна на пясъка. Под слънчевите лъчи нищо не ме измъчваше. Туристите почти бяха изчезнали. Когато ми омръзваше да лежа, се разхождах по плажа и винаги срещах все същите хора: госпожата с двете кученца, негъра с арабското наметало, който навярно нямаше къде да отиде, неколцина, бягащи по плажа, и една двойка пенсионери чужденци, които седяха под чадър на големи цветя и с които си кимвахме за поздрав.

Благодарение на тях онази сутрин не припаднах и не се стоварих с цялата си тежест на пясъка, само се свлякох на колене и повърнах. Беше много горещо, един от онези дни, в които термометърът литва нагоре, сякаш се е счупил. Козирката на главата ми правеше съвсем лека сянка и бях забравила да взема бутилката с вода. Понякога хората бяха прави, като ми казваха, че съм истинско бедствие. Казваха ми го близки и приятели. Ако не ми го казваха преди, ми го казваха по-късно – истинско бедствие си – и ако ти го казват всички през целия ти живот, явно има причини за това. Като се изправих на кърпата, усетих, че ми се повръща, и всичко наоколо се завъртя, но все пак успях да стигна до водата, за да се разхладя, и точно тогава изхвърлих кашата. Бях яла много на закуска. Откакто забременях, страхът да не отслабна ме караше да се тъпча до гуша. В този миг двойка чужденци дотичаха до мен, колкото можеха да тичат старци по горещия пясък. Всъщност забавиха се цяла вечност. Аз ровех мокрия пясък с ръце, старайки се да се задържа, но пясъкът все ми се изплъзваше.

Господи, не ме оставяй да умра, мислех, когато две големи кокалести ръце ме подхванаха. После усетих прохлада на вода в устата си. Една длан мокреше челото и косата ми. Чувах думите им далечни и странни и нищо не разбирах. Помогнаха ми да седна на пясъка и тогава видях, че това бяха двойката чужденци. Мъжът донесе чадъра на големите цветя, под който се пазеха от силното слънце и с който бележеха територията си. Очевидно по-лесно беше да се донесе чадърът тук, отколкото да ме отведат на обичайното му място.

– Добре ли си вече? – запита мъжът на испански.

Кимнах утвърдително.

– Можем да те заведем в болницата.

– Не, благодаря ви, натежа ми закуската.

Жената спря малките си очи върху корема ми, който изпъкваше подут и кръгъл над бикините. Не дочаках въпросите ѝ.

– Бременна съм. Понякога не понасям добре храната.

– Сега си почивай – каза тя, като ми вееше с една брошура, на която видях двойни думите Нордик Клуб. – Искаш ли още вода?

Пих още вода, а те ме наблюдаваха, без да мигнат, сякаш ме крепяха с погледите си. След малко, когато двамата може би бяха по-замаяни от мен, настояха да ме придружат до мотора и да ме следват с колата си, да не би да ми прилошее по пътя. Движехме се така бавно, че всички коли ни свиреха, и щом завих в тясната алея, в която къщата на

сестра ми бе пъхната сякаш в обувалка, натиснах клаксона и магнах с ръка за сбогом на придружителите си.

Може би трябваше да ги поканя да влязат и да пийнат нещо, да седнат за миг на терасата, където подухваше винаги приятен ветрец. Мразех се, защото не проявих повече любезност, след като им провалих сутринта на плажа, въпреки че за такива възрастни двойки, които прекарваха дните си главно наблюдавайки, не беше никак зле някой да прекъсне еднообразието. Намокрих се с маркуча и се излегнах в един хамак на сянка. Не исках да мисля за прилошаването на плажа, за да не се почувствам слаба. Отсега нататък трябваше да бъда по-внимателна, защото тялото ми вече не беше същото и ми поднасяше изненади.